אלא אבקשין וכי הא דאמר רב הונא בריה דרב יהושע [א]האי נמטא גמדא דנרש שריא אמר רב פפא בעורדלין אין בהן משום כלאים אמר רבא הני צררי דפשיטי אין בהם משום כלאים דבזורני יש בהם משום כלאים רב אשי אמר גאחד זה ואחד זה אין בהן משום כלאים לפי שאין דרך חמום בכך: אבל לא סנדל המסומר: סנדל המסומר מ"ט לא משום מעשה שהיה אמר אביי דסנדל המסומר אסור לנעלו ומותר לטלטלו אסור לנעלו משום מעשה שהיה ומותר לטלטלו מדקתני אין משלחין דאי ס"ד אסור לטלטלו השתא לטלטולי אסור משלחין מבעיא: ולא מנעל שאינו תפור: פשיטא לא נצרכא דאע"ג דנקיט בסיכי: ר' יהודה אומר אף לא מנעל לבן: תניא הר' יהודה מתיר בשחור ואוסר בלבן מפני שצריך ביצת הגיר ר' יוסי אוסר בשחור מפני שצריך לצחצחו ולא פליגי ומר כי אתריה ומר כי אתריה באתריה דמר בשרא לתחת באתריה דמר בשרא לעיל: זה הכלל כל שנאותין בו ביום טוב: רב ששת זשרא להו לרבנן לשדורי תפלין ביומא טבא אמר ליה אביי והא אנן תנן כל שנאותין בו ביום טוב משלחין אותו הכי קאמר חכל שנאותין בו בחול משלחין אותו ביום טוב אמר אביי תפלין הואיל ואתו לידן נימא בהו מילתא טהיה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה מניח ידו עליהם עד שמגיע לביתו היה יושב בבית המדרש ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו מתיב רב הונא בריה דרב איקא היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לחומה היה יושב בבית המדרש וקדש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש ילא קשיא הא דמנטרא הא דלא מנטרא אי דלא מנטרא מאי איריא בראשו אפילו מחתן בארעא נמי דהא תנן כהמוצא תפלין מכניסן זוג זוג לא קשיא הא לדמנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי הא דמנטרא מחמת כלבי ולא מנטרא מחמת גנבי מהו דתימא מרוב לסטים ישראל נינהו ולא מזולי בהו קמ"ל:

הדרן עלך ביצה

בקשין. בגדים קשין שאין מחממים מותר לישב עליהן: **נמטא.** לבד שקורין פלטר"א בלע"ז: **גמדא.** קשה כמו גמוד מסאני (פסחים דף קיא.) דבר שהוא טוון נעשה קשה: **דנרש.** מקום: **שריא.** לישיבה שאינו מחמם: **עורדלין.** ראיתי בתשו' הגאונים שרגילין ללבשן תחת מנעליהן [ז]ותולים עליהם עור של תישים מעובדין תחת קרקעיתן וכנגד העקב של רגל יש עושין אותן של צמר וקורין אותן (א) במתני': **אין בהם משום כלאים.** דקשין הן: **צררי דפשיטי אין בהן משום כלאים.** בגד כלאים שצורין בו מעות מותר לתתן בחיקו שהמעות מקשין אותו ואינו מחמם: **דבזורני.** שצרור בהם זרעים: **יש בהם משום כלאים.** ואסור לתתן בתוך חיקו: **אסור לנעלו.** ביו"ט: **ומותר לטלטלו.** דכלי הוא: **מעשה שהיה.** במסכת שבת פרק במה אשה יוצאה (דף ס.): **בסיכי.** יתדות קטנות של עץ. וי"א תופר שתי תפירות באמצעו ושתים בראשו ושתים בעקבו: **ביצת הגיר.** גיר מין קרקע המשחיר. ביצת כל דבר הגלום ונעשה עב קרוי ביצת מטונ"ש בלע"ז: **לצחצחו.** להחליקו כדמפרש לקמיה שבמקומו היו הופכים מקום בשר מבחוץ ומקום שער מבפנים ולכך מקום בשר להיות בו מרטים וקליפות קליפות: **באתריה דר' יהודה בשרא לתתא.** לפנים הלכך א"צ לצחצחו: **והאנן תנן כו'.** ותפילין אין נאותין בהן ביו"ט כדאמר בערובין (דף צו.) יצאו שבתות וימים טובים שהן עצמן אות: **כל שנאותים בו בחול.** שהוא מתוקן כל צרכו: **משלחין אותו ביום טוב.** דהאי ביום טוב דקתני מתני' לאו אנאותין דלקמיה קאי אלא אמשלחין דבתריה ולאתויי תפילין אתא דאי נמי מנח להו ביו"ט ליכא איסורא. ומיהו סנדל המסומר לא דלא לימא מדשרו רבנן לשלחו ש"מ מותר לנעלו: **היה בא בדרך.** בע"ש: **מניח ידו עליהם.** שלא יראוס וחכמים התירו לו להכניסם לעיר דרך מלבוש דהיא העברה כלאחר יד ומשום בזיון: **בבהמ"ד.** בשדה היה ואינו משתמר: **לבית הסמוך לחומה.** משנכנס לעיר יתנם בבית הראשון ולא יוליכם עד ביתו: **הא דמנטרא.** באותו בית הסמוך לבהמ"ד אם נשמרים הם בו יתנם שם: **מאי איריא בראשו.** שכבר היה מלובש בהן מבעוד יום דקא נקיט אביי: **אפי' מחתן בארעא נמי.** אפילו לאחר שקדש היום מצאן מונחים בקרקע התירו לו חכמים להניחן בראשו ולהצניען: **המוצא** גרס ולא גרסינן המוציא: **המוצא תפילין.** בשבת בשדה: **מכניסן.** לעיר: **זוג זוג.** נותן בראשו אחד ואחד בזרועו כדרך הנחתן בחול ומכניסן וחוזר והולך ולובש זוג אחר ומכניסן: זוג זוג: תפילין של ראש ושל זרוע קרי זוג זוג: **ולא מנטרא מחמת גנבי.** ואשמעינן אביי דהואיל ולא מנטרא מחמת גנבי מאחר שהן בראשו יוליכם עד ביתו אבל אם מצאן שם במקום שהן נשמרין מן הכלבים לא יזיזם ממקומן:

הדרן עלך ביצה

אלא בקשין. משמע הכא דבדבר קשה אין בו משום כלאים וכן משמע ביומא (דף סט. ושם) דקאמר שהכהנים היו מקפלים בגדיהם תחת ראשיהם ופריך הא קא מתהנו מכלאים וכו' וכלא דסוגיא איתא התם כדאיתא הכא ואמר רב אשי אפי' בגדי כהונה דקשין הן ותימה דאמר בערכין (דף ג:) הכל חייבין בציצית כהנים לוים וישראלים ופריך פשיטא משום דכהנים הן יהיו פטורים ומשני מהו דתימא הואיל וכתיב לא תלבש שעטנז גדילים תעשה לך אימא כל שישנו בלא תלבש שעטנז ישנו בכלל גדילים תעשה לך והני כהני הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו אימא לא ליחייבו בציצית קמ"ל דכהנים חייבין והשתא תימה מאי קאמר הואיל ואשתרו כלאים לגבייהו דשאני בגדיהם שהיו קשין לכ"נ דדוקא להציע תחתיהם דהואיל דברכים ליכא אלא איסור דרבנן להציע בקשין לא גזור ומייתי כי ההיא וכו' נמטא גמדא דנרש שריא גמדא שמתקשה מותר להציע תחתיו כן פרש"י אבל רכים אסורים כדאמר התם דלבדין אסורין מפני שהן שוע ול"נ דשריא משמע אפי' ללבוש ויש לומר דאה"נ דשריא אפילו ללבוש ואם תאמר מאי מייתי מהא גמדא דנרש וכו' והא פירש דקשין מותרין דוקא להציע תחתיו אבל ללבוש אסורין וי"ל דגבי [ח][בגדי כהונה] איירי שהוא שוע טווי ונוז ואז יש בו איסור כלאים מדאורייתא וכיון שהן אסורין מן התורה א"כ אפילו קשין אסורין בלבישה ובהעלאה אבל גמדא אינו אלא דרבנן כדאמרינן בנדה (דף סא: ושם) דמדאורייתא בעינן שיהא שוע טווי ונוז והא דקאמר הלבדים אסורים איירי דוקא דרבנן וכיון דרכים ליכא אסורא אלא דרבנן אפי' בלבישה בקשין לא גזור והני פורפויגטי"ש שקורין באשכנז דמויל"ש שאנו לובשים דפעמים שיש בהן צמר יש לומר הואיל ואם עושין קרע קטן מוליכין אותו דרך הקריעה דחד מסרך סרכין לחבירו שרי אבל אם היו משימין בהן חתיכות קטנות של בגד צמר ודאי (ג) שיהא אסור:

הכי קאמר כל שנאותין בחול וכו'. ואתי לאתויי תפלין דמשלחין אותן דהא אפילו אם מניח אותן ליכא איסורא אבל לא תני לאתויי סנדל המסומר דודאי יהא אסור לשלחו דאי שרית לשלחו אתי לנעלו דאיכא איסורא בדבר זה[ט] אבל תפלין [י][נמי דשבת ויום טוב לאו זמן תפילין הן] מכל מקום ליכא איסורא [כ]להניחן:

היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה עליו חמה וכו' או יושב בבית המדרש וכו'. פרש"י לתרוייהו איירי בערב שבת דשבת לאו זמן תפלין וכי בא בדרך ושקעה עליו חמה התירו לו להביאם לעיר הואיל ומביאם כלאחר יד ולפ"ז קשה דא"כ אמאי נקט גבי בא בדרך ושקעה ולגבי יושב בבית המדרש וקדש היום כיון דטעמא דתרוייהו שוין אמאי שני בלישניה לכ"נ ובא בדרך ושקעה איירי בחול והואיל ושקעה חמה יש לו לסלקן וקמ"ל דלילה לאו זמן תפלין הוא ואם תאמר אי איירי בחול אמאי אינו מביא אותם בידו וי"ל דלמא מתלפי ליה מידיה והא דיושב בבית המדרש נקט וקדש היום דבע"ש איירי וקמ"ל דשבת לאו זמן תפלין הוא:

הדרן עלך ביצה

מסורת הש"ס

א) יומא סט., ב) [תוספתא פ"א ע"ש], ג) [פסחים ג. יש"נ], ד) שבת סב. עירובין צה., ה) פ"א: הא דלא מנטרא מחמת גנבי ומחמת כלבי והא דמנטרא מחמת כלבי ולא מחמת גנבי [מהרש"ם], ו) [ע"ז ע. ע"ש ועי' מ"ש תוס' ב"ב נה: ד"ה רבי אליעזר], ז) [ותולין], ח) פ"א רלין, ט) [ועי' תוס' שבת ס. ד"ה לא בסנדל], י) רש"ל מ"ז, כ) [ומתוך דברי המהרש"א ד"ה כל שנאותין וכו' תרלה שאינו מוחק וכתב ע"ז פי' נכון ע"ש].

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ערדלין וכו' וקורין אותן ערדלין הס"ד: (ג) תוס' ד"ה אלא וכו' צמר ודאי אסור כצ"ל ותיבת שיהא נמחק:

גליון הש"ס

גמ' רבי יהודה מתיר בשחור. עיין בכ"ק דף נט ע"ב תוס' ד"ה דהוה פיס:

לעזי רש"י

פילטר"א. לבד. מטונ"ש. גושים.

מוסף רש"י

נמטא. לבד, פלטר"א בלע"ז. גמדא. קשה. שריא. אין בו משום כלאים, דהעלאה דומיא דלבישה דלית ביה הנאת חימום הוא דאיתסר (יומא סט.). המוצא תפלין. בשבת, בשוק או בדרך (שבת סב.). בשדה במקום שנאבדין (עירובין צה.). מכניסן. לעיר ולבית (שם) לעיר דרך מלבוש (שבת סב.). זוג זוג. אחד בראש ואחד בזרוע והיינו זוג, כדרך שלובשן בחול, וחוזר תמיד ומכניסן זוג אחר זוג עד שיכלו (עירובין שם. וכעי"ז שבת שם).

הדרן עלך ביצה

רבינו חננאל

ופוגיין (עוילרין) [עורדלין] וצררי דפשיטי ודבזורני אין בהן משום כלאים, לפני שאין דרך חימום בכך. אמר אביי סנדל מסומר אסור לנעלו משום מעשה שהיה. ומפורש בשבת בפרק במה אשה. ומותר לטלטלו, מדתנינן אין משלחין אותו ביו"ט, דאי ס"ד אסור לטלטלו שלוחי מיבעי למיסר. ולא מנעל שאינו תפור. אע"ג דנקיט בסיכיה, פירוש תפוש ביתידות. תניא ר' יהודה אוסר (לטלטלו שליחי מבעיא) במנעל לבן כמנהג מקומו מפני שצריך ביצת (הגיד) [הגיר], ור' (יוסי) אוסר במנעל שחור כמנהג מקומו שהיו מצחצחין אותן. באתריה דר' יוסי

רבינו חננאל (המשך)

א) בדבשרא ומקום השיער ואין צריך אלא צחצוח בלבד. ובאתריה דר' יהודה בדבשרא וצריך ביצת (הגיד) [הגיר] ללבנו. ירושלמי תני אין מפרקין את המנעל מן (האימוס) [האימום] ביו"ט, אבל מפרקין בחולו של מועד. מהו להעמיד חלב, אם אתה אומר [כן] אף הוא חולב ומעמיד מיו"ט לחול. תני ר' חלפתא בן שאול הכשיטין אסור לשלחן [וכו'], עד כדון הכשיטין של זהב ואפילו הכשיטין של כסף. ב) א"ר חוקיה טליין דקיקין הוון מתרבין ברתיה דרבי ירמיה, אתא שאיל לר' זעירא, א"ל לא תיאסר ולא תשתרי. זה הכלל כל שנאותין משלחין אותו ביו"ט. רב ששת שרא להו לרבנן לשדורי להדדי תפלין ביו"ט, ואמר כך פירוש המשנה, כל שנאותין בו בחול, משלחין אותו ביו"ט. אמר אביי היה בא בדרך ותפלין בראשו ושקעה וחמה מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לביתו. מותיבי היה בא בדרך ותפלין בראשו וקדש עליו (היום) מניח ידו עליהן עד שמגיע (לביתו) [לבית] הסמוך לחומה, היה יושב (במדרש) [בבית המדרש] ותפלין בראשו וקידש עליו היום מניח ידו עליהן עד שמגיע לבית הסמוך לבית המדרש. ופרקינן לא קשיא הא דתני עד שמגיע לבית הסמוך לחומה ולבית הסמוך לבית המדרש, מקום שמשתמרין מחמת גנבי, וכ"ש מפני כלבים. והא דאמר אביי עד שמגיע לביתו, בשאין שם בית סמוך (לביתו) [לבית המדרש], אלא מקום שהוא בית שימור מפני הכלבים, אבל מפני הגנבים לא, מהו דתימא גנבי גופייהו לא מזולי בתפילי יניחם לשם, קמ"ל דלא.

הדרן עלך ביצה שנולדה ביום טוב

עין משפט נר מצוה

קכד א מיי' פ"י מהל' כלאים הלכה יג סמג לאוין רפג טוש"ע י"ד סי' שא סעיף א:

ב [מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יג]:

קכה ג מיי' שם הלכה יג וסמג שם טוש"ע שם סעיף יד:

קכו ד מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה ג [לא מצאתי ברמב"ם דאסור לנעלו ועי' תוי"ט ד"ה סנדל]:

קכז ה ו מיי' פ"ה מהלכות יו"ט הל' ו סמג לאוין עה טוש"ע א"ח סי' תקטו סעיף ג:

קכח ז ח מיי' פ"ט מהלכות שבת הל' כו [פ"ד מהלכות תפלין הלכה יג] סמג לאוין סה טוש"ע א"ח סימן רסו סעיף י [רב אלפס הל' תפלין דף עד: וברא"ש שם סימן יז ועירובין פ"י דף קכב. ובהגה"ש שם סימן כו]:

קכט ט מיי' פ"ט מהל' שבת הלכה כג וסמג שם טוש"ע שם סימן שא סעיף מג:

א) בערוך ערך גר ר"ב איתא באתריה דר"י בר בישרא לתתא וכולהי שיער לבר והרי אלה כשלמא ואינו צריך גאמות באתריה דרבי יוסי בר בישרא לעיל ולא הוי אלקו וצריך למצחו. ב) בירושלמי איתא אמרין בשם ר' ירמיה אסור ואמרין משמיה דר' ירמיה מותר א"ל מוקי' אגא וכו' טליין דקיקין וכו'.